

Az elérhető minőség

A dán Vandkunsten építésziroda új lakóegyüttese

Az eredetiség, a dán karakter elsősorban a lakóépületeknél fedezhető fel, és kevésbé a nemzetközi áramlatokat idéző, monumentális középületeknél. A dán lakóházak építészetének legfőbb értéke az „elérhető minőség”.

Talán számunkra meglepő, ám Dániában természetes, hogy a forradalmian új ötletek és kísérletek jelentős része a non-profit, azaz „szociális lakásépítés” keretében valósul meg. Jelen írás a nagyrészt 68-as generációból összeállt Vandkunsten Tegnestuen építésziroda úttörőnek tekintett tervezői gyakorlatán át nyújt betekintést a dán lakásépítés új kezdeményezéseibe. A kiemelt példák alternatívát mutathatnak egy elérhető és fenntartható lakásépítési gyakorlat számára.

A Vandkunsten építésziroda elsődleges profilja az alacsony-sűrű beépítésű lakóegyüttesek tervezése, mely a mai napig a lakásépítés uralkodó formája Dániában.

Általános tervezési elvek:

- Az épületek érzékeny illesztése a meglévő tájba és település-szerkezetbe; a természetes környezet jellegének megőrzése és hangsúlyozása. „Az építészet egyensúly kérdése: valamit elvesz a földből, és ezért valamit vissza is kell adnia a földnek.”
- Emberi lépték, szociális tartalom és közösség teremtése az építészet eszközeivel. „Minden emberi lénynek egy csapat részeseének kell lennie. A tervezőknek kezet kell nyújtani a közösség, illetve közös tevékenységek felé.”
- Az építész hivatás társadalmi felelősségének hangsúlyozása az otthonteremtést illetően, különös tekintettel a legalacsonyabb jövedelmű rétegekre. Az alacsony-sűrű beépítési forma számos gazdasági előnye mellett (telekkihhasználás, racionális építés, közműépítés és -használat, egységes zöldterületek, tömegközlekedés) az építészeti kifejezésben is gazdag lehetőségeket kínál. „A minőség

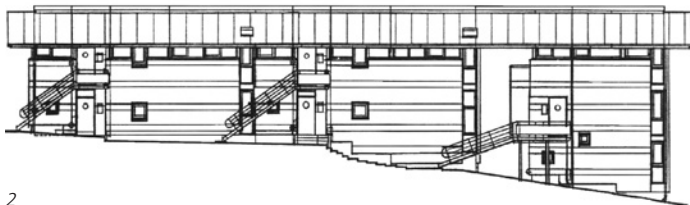
szorosan összefonódik a sűrűséggel.”

• Egyszerű, hagyományos építőanyagok (pl. eternitpala, furnér, durva fűrészelt deszka, alumínium, téglák) felhasználása, ám nem hagyományos módon. „A szépség az egyszerűségben rejlik, amit az északi hagyomány és építészeti örökség is alátámaszt.”

• Az ökológikus attitűd fenntartása: az ökológia, mint építészeti kifejezőmód (például épület-táj kapcsolat), valamint konkrét ökológikus jellemzők a tervezésben (például napenergia felhasználása, tájolás, WC-öblítés esővízzel). „Egy darabka fa szeretete döntő fontosságú.”

• Innovatív kísérleti megoldások keresése, az átalakulás, illetve átalakíthatóság kihívását célozva. „Az épületeknek nyitottnak kell lenniük a változások felé, és nem kell szükségszerűen száz évre épülniük.”

A tervezési elvek érvényesítését a bemutatott példák illusztrálják. A magánkertek hiánya több helyszínen is felvetheti az intimitás kérdését, ami néhány példánál talán még vitathatóbb a külső lépcsőkről szomszéd lakásba való belátás lehetősége miatt. A helyszínen megkérdezett lakók azonban ezen a téren is maximálisan elégedettek bizonyultak. A házak közötti egységes összefüggő zöldterületek környezeti és használati minősége is messze felülmúlja az egyedi kertekkel felaprózott környezet minőségét. A tervezői koncepció a házak és külső terek viszonyát és az intimitást illetően egyébként nyilvánvalóan minden tervnél tudatos. Már a prototípus Tinggården I. tervnél is a privát, közös (félprivát), közösségi és közterületek zónás tervezése döntő jelentőségű volt.

2

Számos helyszín láttán nyilvánvaló a „miért fekete?” kérdés. „A fekete képes a lépték leszálkítására, és karcosvá tesz. A fekete képes összekapcsolni és összetartani az egész különböző részeit, mint ahogy ezt a fekete-fehér fotográfiában is teszi. A fekete a természet része; a fekete nemes, militáris és minden évszakban ragyogó. Mindemelt a fekete régi hagyománnyal rendelkezik Dániában.”

Claes Caldenby elemzésében a Vandkunsten iroda helyét tárgyalja a poétikus modernizmus északi hagyományában. A dán jellegzetességek mellett a svéd párhuzamot (például Ralph Erskrin építészete) emeli ki. A romantizmus és szabad anarchizmus vandkunsteni változata Caldenby tolmácsolása szerint az „arcátlanság és kifinomultság”. A teljes alacsony-sűrű beépítési mozgalom rendkívül színes Dániában. A Vandkunsten építész iroda ennek egy visszafogott, nyugodt változatát kíséri meg kifejleszteni.

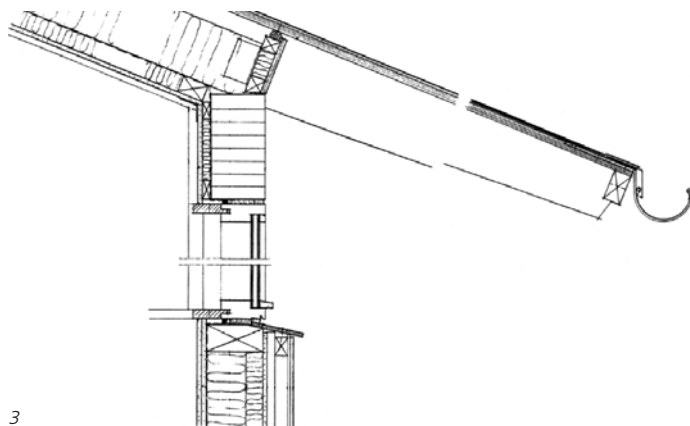
Mindezek után, mi lehet a Vandkunsten iroda építészetéből a legfontosabb tanulság? Mivel Vandkunsten általában olcsó hagyományos építőanyagok innovatív felhasználásával teremt magas építészeti minőséget, ez jól illusztrálja az építészet talán legfontosabb pszichológiai tényezőjét, nevezetesen a percepció (érzékelés) kérdését (a percepció görögül aisthesis, amiből az esztétika kifejezés származik). Az építészeti tér, a sűrűség és a minőség kérdésében egyaránt – számos tanulmány szerint – az érzékelt élmény jóval fontosabb, mint a pusztán matematikai arányok vagy fizikai jellemzők. Így helyesebb az érzékelt teret, az érzékelt sűrűséget vagy az érzékelt minőséget külön definiálni. A lakóterületeken a lakók elégedettsége szempontjából általában sokkal lényegesebb a telep megjelenése, az esztétikai értékek, mint a laksűrűség, a forma, a stílus. Következésképpen lényeges költségmegtakarí-

tás érhető el a mennyiségi tér minőségi térrel való részleges helyettesítésével (térkapcsolatok, természetes fény, színek, textúra) és hasonlóan egyszerű, de magas esztétikai minőségű anyagok alkalmazásával. Ezáltal nyer értelmezést az „elérhető minőség” fogalma. Az úgynevezett jóléti fogyasztói társadalmakban gyakran tapasztalható, hogy fejlett technika és magas költségek mögött nincs arányos minőség vagy hasznosság, ami az életszínvonal és az életminőség közötti rés tágulását okozza. Az elérhető minőség keresése olyan társadalmat céloz meg, ahol nem az anyagi javak birtoklására irányuló, határtalanul növekvő elvárások a meghatározóak, hanem a valódi életminőség emelése és hosszú távú fenntartása. „A jó építészet semmit nem tud kezdeni hatalmas pénzösszegekkel. A dolgok rendkívül gazdagok lehetnek, ha olcsónak, durvának, tisztának és őszintének néznek ki. Az épületek bizonyos ideológiák kinyilatkoztatásai és üzenetei. A mi ideológiánk a kapitalista ellen, a mindig többet és többet ellen van.”

Az emberi percepció megértése és az elérhető minőség szemlélete döntő fontosságú bármilyen szociális lakás vagy elérhető lakás építésénél, ahol szűk anyagi lehetőség mellett és korlátozott alapterületen kell megfelelő életminőséget biztosítani. A minőségi lakás és környezet a társadalmi stabilitásnak is előfeltétele, éppúgy, mint a gazdasági és kulturális fejlődésnek. Végezetül az ökológiát illetően: a Vandkunsten építésziroda szerint az ökológia nem technológiai, hanem kulturális kérdés. Ehhez hozzátehetjük, hogy az élet minőségét nem az életszínvonal, hanem a mindennapok kultúrájának minősége határozza meg.

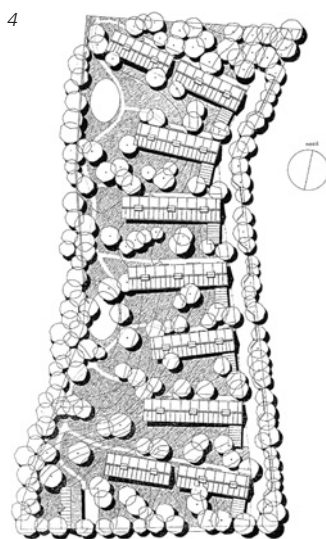
Tiderenczl Gábor

Az idézetek Jens Thomas Arnfred vezeté Vandkunsten építész gondolatai

3

4

5

Dianas have (Hørsholm, 1992)

1. A megtartott jellegzetes fák, a fa megjelenésű oszlopok, a házak formája és könnyedsége, a homlokzatnyílások kötetlensége, az eternitburkolat fekete és meleg szürke színe és a házak közötti összefüggő közös zöldterület mind hozzájárulnak a különösen nyugodt atmoszféra megőrzéséhez

2. Homlokzat: az épületek a lejtőhöz csökkenő padlómagassággal illeszkedve futnak lefelé K-Ny irányban; míg az ereszvonal azonos szintben maradva – a drámai hatású folyamatos nyeregvetővel és kapcsolódó ablaksávval együtt – hangsúlyozza és ellenpontoszza is a lejtőt (A keleti épületvégeken két-, a nyugatiakon háromszintes magán bérlekások.)

3. Fal-eresz csomópont

4. Helyszínrajz: a nyújtott formájú lakóépületekből álló együttes egy erdei tisztás hangulatát idéző természetes tájba illesztés kitűnő példája

5. Az utca felől a látkép egy falura emlékeztet

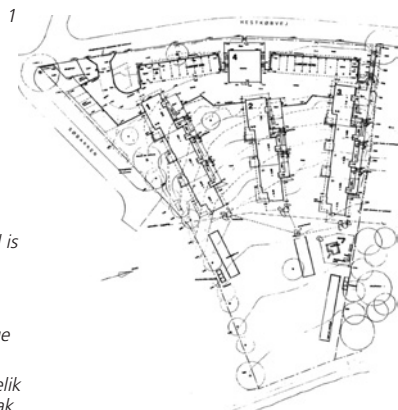

Søhuset (Birkerød, 1995)

1. Helyszínrajz: a tóparti három hosszú lakóépület a Dianas have együtteséhez hasonló koncepció alapján épült. A házak elhelyezése a tavat az épületek mögötti utcáról is láthatóvá teszi

2. Homlokzat: az egyszerű, olcsó szerkezetek, az emberi lépték és a környezetbe illesztés érzékenysége itt is döntő fontosságúak

3. „A megdöntött oromzatok tisztelik a tavat, köszönnek vagy imádkoznak felé.”

3

Tønderhælv (Egebjerggård, 1995)

4. A kísérleti „jövő városa” és lakáskiállítás (1996) része, a „jövő sorháza” skandináv pályázat (1989) első díjas pályaművének változata

5-6. A városi sorházak két- és háromszintes szociális lakásokat tartalmaznak a kötelezően vele járó közösségi helyiségekkel. A fekete eternit homlokzatburkolat, a kétszintes télikertek és a fekete íves tetők a terv jellegzetes vonásai.

„Minél feljebb mész, annál többet kapsz. Alul a technikai és gyakorlati funkciókat találjuk, míg a legfelsőbb szint a minőségi életnek és meditációnak is helyet ad.”

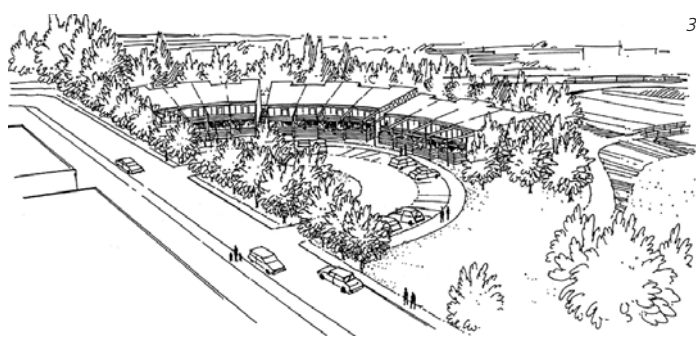
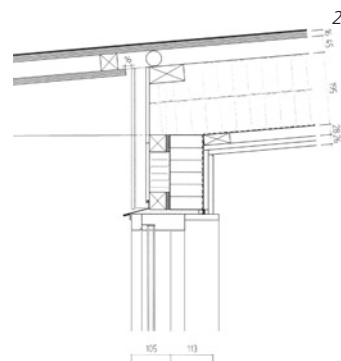

6

Banekrogen (Værløse, 1996)

1-4. A kimondottan alacsony jövedelműek számára épített 26 szociális lakást két szinten, folyamatos tető alatt egyszerű, tiszta félkörös formában rendezték el. A meglévő almák határozták meg a léptéket és a kerttervezést. További döntő szempont volt a zajvédelem. (Eresz csomóponttal és axonometrikus helyszínrajzzal)

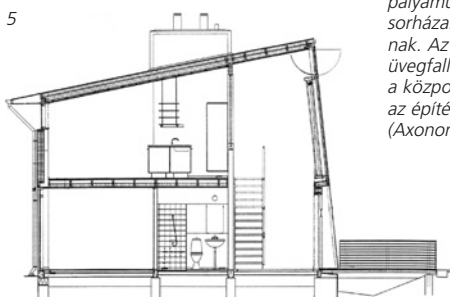
1

3

4

5

Frisenborgparken „Eco-house 99” (Ikast, 1998)

5-6. A minisztériumi „A jövő fenntartható épülete” pályázat egyik nyertes pályaműve alapján épült ökológikus sorházak 51 szociális lakást tartalmaznak. Az energiazónák, a mozgatható üvegfalal leválasztható télikert, a központi installációs mag mind az építészeti nyelvezet részévé vált. (Axonometria, metszet)

6

